

УДК 37.015.3:614.8

Особливості соціалізації студентів у ВНЗ

Автор: Михайлюк В. О. к.т.н., професор, завідувач кафедри БЖД та ЦЗ НУК, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. м. Миколаїв.

Однією з головних потреб соціуму багато часу було забезпечення безпеки у середовищі існування як окремого індивіда, так і себе безпосередньо. Природа, потурбувалася про її задоволення, постачивши людину, як і все живе на Землі, відповідними захисними властивостями і засобами їхньої реалізації. Але з часом виявилось, що тільки природних, спадкових засобів для неї замало, оскільки з'явилися небезпеки (не без участі людини) від яких природного захисту в неї не було. Це високі рівні радіації, електромагнітних полів тощо. Людство вимушено було створювати спеціальні засоби захисту від них і запроваджувати певні заходи, щоб забезпечити своє існування. Тому очевидно, що людина є єдиною істотою на Землі, котру слід розглядати, як представницю біологічного і соціального видів одночасно. Отже, вона є цілісною єдністю біологічної (органічної), психічної та соціальної складових, які формуються з двох джерел – природного та соціального, спадкоємного та прижиттєве придбаного. При цьому людина – це об'єднання біологічного, психічного та соціального початків індивіда, що приводить до виникнення нового якісного утворення – людської особистості, соціальні риси якої відбиваються у відношенні до інших осіб і суспільства.

Становлення індивіда, як суб'єкта суспільних відносин, здійснюється в процесі його соціалізації. На всіх стадіях соціалізації вплив суспільства на особистість здійснюється або безпосередньо, або через групу. Інакше кажучи, суспільство та група передають особистості певну систему цінностей та норм. До конкретних груп, у яких особистість долучається до системи професійних норм і цінностей і які виступають своєрідними трансляторами соціального досвіду належать вищі навчальні заклади (ВНЗ). Тому, безумовно, проблема соціалізації студентів під час навчання у ВНЗ, є важливою як у теоретичному, так і в практичному плані, оскільки студентство – це така соціальна група суспільства, питання соціалізації якої для нього є дуже актуальними. До них слід віднести наступні:

- вироблення і трансформацію власної системи поглядів на життя, ціннісних орієнтацій та формування життєвих ідеалів;

- засвоєння культури комунікації та соціально-професійних функцій;
- формування індивідуального стилю навчально-професійної діяльності та власної моделі безпечної поведінки;
- опанування безпечною професійною діяльністю.

Стосовно зазначеного слід підкреслити, що питання безпеки, їхня важливість сьогодні набувають першорядного значення. Аксиома про потенційну небезпеку будь-якої діяльності потребує від суспільства термінової реалізації відповідних заходів саме під час соціалізації молоді. Це стає зрозумілим, якщо враховувати необмежене зростання рівня потенційних небезпек сучасних технологій для людства [1]. Так, за інформацією фахівців, ударна хвиля, що виникла в наслідок вибуху реактора (людський фактор) на Чорнобильській АЕС, двічі обійшла Земну кулю. Коментарі тут, як кажуть, зайві.

У якості механізмів соціалізації для студентської молоді можна відокремити наступні:

- прийняття та засвоєння молоддю людиною нових соціальних ролей – студента, майбутнього фахівця, керівника та ін.;
- професійно-рольова ідентифікація («Я – майбутній фахівець» «Я – професіонал» тощо);
- наслідування та відтворення професійного досвіду, тобто опанування культурою безпечної професійної діяльності, особливостей поведінки членів референтної групи тощо;
- інтеріоризація оцінних ставлень викладачів і однокурсників у навчально-професійній діяльності;
- порівняння себе з іншими студентами та професіоналами;
- навіюваність і конформізм.

Соціалізація є двостороннім процесом, який включає з одного боку засвоєння індивідом соціального досвіду людства, шляхом входження його до певного соціального середовища, соціальних зв'язків; а з іншого – відтворення системи соціальних зв'язків за рахунок особистої діяльності, активного включення в це середовище [2]. Засвоюючи напрацьований людством соціальний досвід, суб'єкт трансформує його у власні цінності, настанови, орієнтації, серед яких безпека повинна посідати зовсім не останнє місце. Таке перетворення фіксує активність індивіда разом з пасивним прийняттям соціального досвіду в застосуванні останнього. Тобто у відомій віддачі, коли її результатом є не тільки збільшення соціального досвіду до вже існуючого стану, але й відтворення його, просування на новий рівень. Відокремлюють три області де здійснюється становлення індивіда: діяльність, комунікація, самосвідомість.

Відповідно до діяльності, зауважимо, що під час реалізації процесу соціалізації, людина має справу з опануванням її новими видами, яким притаманні певні особливості. Перш за все, це стосується забезпечення як особистої безпеки, так і суспільства взагалі. Воно здійснюється за посередництвом особистісних настанов, тобто для кожної особи означає виявлення, з'ясування та освоєння особливо значимих аспектів безпечної професійної діяльності. Як наслідок виникає наступний процес – зосередження уваги на обраному, головному аспекті та підпорядкованості йому всіх інших видів діяльності. Нарешті, останнє – освоєння суб'єктом нових ролей і осмислення їхньої значимості в ході реалізації діяльності [3]. Друга область – комунікація, котра розглядається в контексті соціалізації також з боку запобігання виникненню небезпек, що зрозуміло у випадку, коли вона нерозривно пов'язана з діяльністю. Третю область соціалізації можна визначити, як розвиток самосвідомості особистості. Саме через усвідомлення суб'єктом своєї відповідальності за безпеку соціуму, що безпосередньо залежить від результатів його діяльності, можливе подальше існування людства. Таким чином, процес соціалізації може бути поданий тільки як єдність змін трьох позначених областей. Взяті в цілому, вони створюють для індивіда «дійсність, що розширюється», у якій він діє, пізнає й спілкується, тим самим опановуючи не тільки найближче мікросередовище, але й всю систему соціальних відносин. Разом з цим, особистість вносить у неї свої творчий підхід і досвід. До результатів соціалізації студентів відносять:

- вироблення та трансформацію власної системи поглядів на безпечне життя, формування життєвого ідеалу та ціннісних орієнтацій;
- формування індивідуального стилю професійної діяльності та власної моделі безпечної поведінки;
- опанування безпечною професійною діяльністю та формами ділової комунікації;
- засвоєння змісту культури безпеки соціально-професійних функцій і людських взаємин.

Для реалізації змісту культури безпеки важливо, щоб кожний її потенційний носій (особистість) у процесі соціалізації прагнув недопущення дій щодо створення небезпечних ситуацій і потрапляння до них, готовності та адекватного реагування на виникаючі небезпечні та екстремальні умови. Крім того, був спроможним враховувати та усувати (знижувати рівень) небезпечних факторів, які погіршують стан життєвого середовища. Тільки за дотриманням таких правил можна розраховувати на зведення до мінімуму певних втрат і збитків, збереження особистого здоров'я, працездатності та життя в цілому в наш, такий не простий час.

Список літератури:

1. Виховна складова педагогіки безпеки. Монографія. Миколаїв: Видавництво Ірини Гудим, 2013. – 349 с.
2. Педагогіка і психологія вищої школи: Навчально-методичний посібник. Видання 2-е, доповнене і перероблене / Руснак І. С., Іванчук М. Г. – Чернівці: «Букрек», 2011. – 176 с.
3. Сорочинська В. Є. Соціально-педагогічні умови успішної адаптації студентів вищих навчальних закладів // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – № 6. – С. 133-147.